

КРИСТОФЪР ТОЛКИН

ПРИЛОЖЕНИЕ

Превод от английски: Любомир Николов, 2007

chitanka.info

(1)

РАЗВОЯТ НА ВЕЛИКИТЕ ЛЕГЕНДИ

Тези взаимно свързани, но независими предания отдавна изпъкват в дългата и сложна история на Валари, елфи и люде във Валинор и Големите земи; и през годините след като изоставил недовършени „Изгубените легенди“, баща ми обърнал гръб на прозата и започнал работа върху дълга поема със заглавие „Турин, син Хуринов и Глорунд Драконът“, по-късно превърната в преработен вариант на „Децата на Хурин“. Това станало в началото на 20-те години, когато бил назначен в Университета в Лийдс. За тази поема използвал староанглийската алитеративна стъпка (стихотворната форма на „Беовулф“ и други англосаксонски поетични творби), налагайки върху съвременния английски строгите форми на ударените срички и „началната рима“, спазвани от древните поети — умение, в което постигнал изключително майсторство под най-различни форми, от драматичния диалог в „Завръщането на Беортнот“ до елегията за хората, паднали в битката на Пеленорските поля. Алитеративната поема „Децата на Хурин“ е най-дългата му творба в тази стъпка, надхвърляйки две хиляди стиха; и все пак той я замислял в тъй щедри мащаби, че въпреки дължината ѝ стигнал в повествованието само до нападението на дракона срещу Нарготронд, а сетне я изоставил. Като знаем още колко събития от „Изгубените легенди“ е трябвало да опише, няма съмнение, че в този мащаб биха били потребни още много хиляди стихове; а един втори вариант, прекъсващ в по-ранен момент от разказа, е почти двойно по-дълъг от първия вариант до същата точка.

В тази част от легендата за Децата на Хурин, която баща ми успял да изложи в своята алитеративна поема, старата история от „Книга на изгубените легенди“ е съществено разширена и задълбочена. Най-забележима е появата на великия подземен град-крепост Нарготронд и обширните земи на владенията му (централен елемент не само в легендата за Турин и Ниенор, но и в историята на Древните дни на Средната земя), с описание на земеделските земи на елфите от

Нарготронд, което ни дава пряката възможност да зърнем „мирните умения“ на древния свят — а такива мигове са редки и оскъдни. Идвайки на юг покрай река Нарог, Турин и неговият спътник (в настоящата книга това е Гвиндор) открили земите около входа на Нарготронд привидно опустели:

*... влезли в област орна// с цъфнали овошки;
през полята плодни// и прекрасни ниви
път пустинен водел,// празно било всичко,
лесове, ливади,// лъгът Нарготрондски,
реки ромонливи,// зад ракити скрити.
Лъскави лопати// из лехи лежали
сякаш без стопанин;// в гъстите градини
стълбичките стръмни// сам-сами стърчали;
взор вторачен впервал// всякой връх дървесен
и треви трептящи// слушали за стъпки;
посред топло пладне// тръпки ги побили.*

И тъй двамата пътешественици стигнали до портите на Нарготронд в клисурата на Нарог:

*над водите вряци// с вихрени въртопи
въсели се стръмни// върхове скалисти;
и зад ред дървета// дългнеста тераса
със стълбички стръмни,// сечени в скалата,
ширели се широм// там напред наклона.
Порти полумрачни,// сводести и строги
зеели зловещо;// дънери дебели
горди ги градели;// и грамадни панти
водели въртежа// на врати високи
в камъните крепки// дълбоко вкопани.*

Заловени от елфите, двамата били въведени през портите, които се затворили зад тях:

*Стържене и скрипот// слели се, а сетне
грохнал гръм гръмовен;// с тътен титаничен
портите пределни// пътя пак прикрили,
а кънтеж прокобен// в пусти коридори
сурнал се и стихнал// в сводовете скрити;
секнал там светликът.// После ги повели
по сумрачни стълби,// стелещи се в стръмно;
слизали със стража// стъпка подир стъпка
чак дорде съзрели// слабо да светлеят
факли сред сумрака;// стъпки ускорили
и дочули глухи// гласове да гъзнат.
Сводът извисил се// в сенките и скоро
зад завой внезапен// зърнали с почуда
сбор смълчан и стихнал// на стотици сенки
в полумрак просторен// под потони пищни
мълком да ги чака.*

Но текстът от „Децата на Хурин“, приведен в настоящата книга, ни казва само толкова:

А после станали, обърнали гръб на Ейтел Иврин и тръгнали на юг покрай бреговете на Нарог, докато били заловени от група елфи-разузнавачи и отведени като пленници в потайната крепост.

Тъй пристигнал Турин в Нарготронд.

Как се е стигнало до това? По-надолу ще се опитам да отговоря на този въпрос.

Изглежда съвсем сигурно, че всичко, което баща ми е написал в своята алитеративна поема за Турин, е сътворено в Лийдс, и че я е изоставил в края на 1924 или началото на 1925 година; ала защо го е сторил ще си остане неизвестно. Не е тайна обаче към какво се е насочил после — през лятото на 1925 година той подхванал нова поема в съвсем различна стъпка, осмосрични римувани куплети със заглавие *Балада за Леутиан* или „Освобождение от робството“. Така пристъпил

към друга от легендите, която (както вече споменах) оформи много по-късно, през 1951 година, също тъй цялостна, независима и все пак свързана с „общата история“; защото тема на *Балада за Леутиан* е легендата за Берен и Лутиен. Той работил над тази втора дълга поема шест години и отново я изоставил през септември 1931 г., след като бил написал над 4000 стиха. Също като алитературната поема „Децата на Хурин“, която изместила и наследила, тази поема представлява съществен напредък в развоя на първоначалната „Изгубена легенда“ за Берен и Лутиен.

През 1926 година, докато била в пълен ход работата над *Балада за Леутиан*, той написал „Бележки за митологията“ специално за Р. У. Рейнолдс, който бил негов учител в бирмингамското училище „Крал Едуард“, за да обясни „основите на алитературния вариант на легендата за Турин и дракона“. Този кратък ръкопис от двайсетина печатни страници е преднамерено написан като резюме в сегашно историческо време с лаконичен стил; и все пак той е отправната точка за следващите версии на „Силмарилион“ (макар това име все още да не присъства там). Но въпреки че в текста е изложена цялата митологична концепция, обектът на гордост явно е легендата за Турин — и наистина, пълното заглавие на ръкописа е „Бележки за митологията със специална отправка към «Децата на Хурин»“, което издава и главната цел на неговото съставяне.

През 1930 г. дошъл ред на много по-съществена творба, *Куента Нолдоринва* („История на Нолдорите“ — защото историята на елфите Нолдори е централната тема в „Силмарилион“). Тя произхожда пряко от „Бележките“ и макар че силно разширил предишния текст и го представил в далеч по-завършен вид, баща ми все още виждал *Куента* като *обобщаващ труд*, резюме на далеч по-богати повествователни идеи, както ясно личи от подзаглавието, в което той изрично сочи, че това е „кратка история (на Нолдорите), извлечена от «Книга на изгубените легенди»“.

Не бива да се забравя, че по онова време *Куента* е представлявала (макар и като съвсем оголена структура) цялостния обхват на бащиния ми „въображаем свят“. Това не е историята на Първата епоха, в която се превърнала по-късно, защото все още нямало нито Втора, нито Трета епоха; нямало Нуменор, нямало хобити, и, разбира се, нямало Пръстен. Историята завършвала с Великата битка, в която Моргот най-сетне бил

победен от другите Богове (Валарите), които „го изхвърлили през Портата на Безвременната нощ в Пустотата отвъд Стените на Света“; и баща ми написал в края на *Куента*: „*Такъв е краят на легендите за дните преди дните в Северните области на Западния свят*“.

Затова изглежда твърде странно, че *Куента* от 1930 г. въпреки всичко представлява единственият завършен текст (след „Бележките“) на „Силмарилион“, който той някога е съставил. По-късно, през 30-те години, дошъл нов вариант в красив ръкопис, носещ най-сетне заглавието *Куента Силмарилион, История на Силмарилите*. Той е трябвало да бъде много по-дълъг от предшестващата *Куента Нолдоринва*. Основната идея на творбата като обобщаване на митове и легенди (сами по себе си със съвсем различна същност и цел, ако бъдат разказани цялостно) съвсем не се е изгубила и отново е подчертана в заглавието „*Куента Силмарилион... Това е кратка история*, извлечена от множество древни предания, понеже всичко в нея е разказвано някога и все още се разказва сред Елдарите от Запада много по-пълно в други легенди и песни“.

Изглежда, възгледите на баща ми за „Силмарилион“ наистина са възникнали от факта, че онова, което сам нарича „етап *Куента*“ на своето творчество през 30-те години, е започнало като концентрирано резюме, служещо на конкретна цел, но сетне е претърпяло последователни етапи на разширяване и усъвършенстване, докато загубило вида на резюме, но въпреки това запазило от оригинала характерната „уравновесеност“ на тона. Другаде вече съм писал, че „сбитостта и лаконичността във формата и стила на «Силмарилион» с неговите намеци за укрити зад текста безброй векове на поезия и премъдрости силно навява усещането за «неразказани легенди» дори при самото им разказване; «дистанцията» никога не се губи. Няма разказвателно напрежение, няма ги страховете и натискът на непосредственото и незнайно събитие. Всъщност ние не виждаме Силмарилите, както виждаме Пръстена“.

Ала в тази си форма „*Куента Силмарилион*“ стигна до внезапен и, както се оказа, безвъзвратен край през 1937 година. На 21 септември „Хобитът“ бе издаден от Джордж Алън и Ънуин и не след дълго по тяхна молба баща ми им изпрати множество ръкописи, които бяха доставени в Лондон на 15 ноември 1937. Сред тях и „*Куента Силмарилион*“, докдето бе стигнала в онзи момент, тоест завършваща

по средата на изречението в края на страницата. Но докато основният текст липсваше, той продължи в конспективна форма повествованието до бягството на Турин от Дориат и началото на живота му като бунтовник:

... и като минал през границите на кралството, събрал отряд от най-бездомните и отчаяни люде, каквито се спотайвали в ония мрачни дни из пущинака; и вдигали те ръце срещу всекиго, що се изпречел на пътя им, бил той елф, човек или орк.

Това е предшественикът на пасажа в началото на главата „Турин между разбойниците“ в настоящата книга.

Баща ми бе стигнал до тези думи, когато му върнаха „Куента Силмарилион“ и другите ръкописи; и три дни по-късно той прати на Алън и Ънуин писмо със следните думи: „Написах първата глава на нова история за хобитите — «Един дългоочакван празник»“.

В този момент непрестанната и развиваща се традиция на „Силмарилион“ в обобщаващия „*Куента стил*“ стигна до края си, повалена наскре полет — в мига, когато Турин напуска Дориат. В годините подир този момент по-нататъшната история остана в простата, концентрирана и недоразвита форма на *Куента* от 30-те години, сякаш замразена, докато могъщите структури на Втората и Третата епоха се надигаха при писането на „Властелинът на пръстените“. Но тази по-нататъшна история имаше изключително значение в древните легенди, защото заключителните истории (произтичащи от първоначалната „Книга на изгубените легенди“) разказваха за гибелната история на Хурин, бащата на Турин, след като Моргот го освободил, и за разрухата на елфическите кралства Нарготронд, Дориат и Гондолин, за които Гимли пее в мините на Мория хиляди години по-късно.

*Светът бе чист, висок върхът
и още тачеше светът
крале могъщи в Гондолин*

*и Нарготронд; но пътят син
на Запад бе им отреден...*

И това трябваше да бъде завършекът и венецът на цялото: участието на елфите Нолдори в дългата им борба против Морготовото могъщество и ролята на Хурин и Турин в тази история; завършвайки с преданието за Еарендил, който избягал от горящите руини на Гондолин.

Когато много години по-късно, в началото на 50-те, бе довършен „Властелинът на пръстените“, баща ми с енергия и увереност се насочи към „темата за Древните дни“, вече наречени „Първата епоха“; и през следващите години извади множество стари ръкописи от скривалищата, където дълго бяха лежали. Като се насочи към „Силмарилион“, той осея красивия ръкопис на „Куента Силмарилион“ с поправки и допълнения; но тази преработка секна през 1951 г., преди да стигне до мястото, където бе изоставил „Куента Силмарилион“ през 1937 г. заради онази „нова история за хобитите“.

Той започна преработка на *Балада за Леутиан* (изоставената през 1931 година поема в римувани стихове, разказваща историята на Берен и Лутиен), която скоро се превърна в почти съвършено нова поема с далеч по-висока стойност; но работата постепенно западна и в крайна сметка бе изоставена. След това се захвана с нещо, което трябваше да се превърне в дълга сага в проза за Берен и Лутиен, тясно свързана с преработената *Балада за Леутиан*; тя обаче също бе изоставена. Така не успя да се изпълни неговото желание, изразено в няколко последователни опита, да напише първите от „великите предания“ в желанието от него мащаб.

Пак по това време той отново се насочи към „великото предание“ за Падането на Гондолин, съществуващо все още само във формата на „изгубена легенда“ отпреди около трийсет и пет години и в няколкото странички от *Куента Нолдоринва* от 30-те години. Така в разцвета на силите си трябваше да представи в разгърнато повествование изключителната история, която някога прочел пред Есеистичното дружество на своя колеж в Оксфорд през 1920 година и която през целия му живот си остана основен елемент от представите му за Древните дни. Специалната връзка с историята на Турин минава през братята Хурин, баща на Турин, и Хуор, баща на Туор. На младини

Хурин и Хуор влезли в елфическия град Гондолин, укрит в пръстен от високи планини, както е разказано в „Децата на Хурин“; а по-късно в Битката на Неизброимите сълзи отново се срещнали с гондолинския крал Тургон, и той им казал: „Вече не ще се съхрани дълго тайната на Гондолин, а бъде ли открит, той е обречен да падне“. А Хуор отговорил: „И все пак, ако Гондолин устои само още малко, от твоя род ще разцъфти надежда за елфи и хора. Това ще ти кажа, господарю, защото го виждам с очите на обречения: макар че се разделяме тук завинаги и повече не ще зърна белите стени на твоя град, от теб и от мен ще се роди нова звезда“.

Това пророчество се изпълнило, когато Туор, пръв братовчед на Турин, дошъл в Гондолин и се венчал за Тургоновата дъщеря Идрил; защото техният син бил Еарендил — „нова звезда“, „надежда за елфи и хора“, който избягал от Гондолин. В бъдещата сага в проза „Падането на Гондолин“, започната вероятно през 1951 година, баща ми разказваше пътуването на Туор и елфическия му спътник и водач Воронве; и по пътя, сами наскреп пущинака, те чули вик из горите:

И докато стояли, измежду дърветата излязъл висок мъж, цял облечен в черно и с дълъг меч в ръката; смаяли се, защото и острието на меча било черно, но по ръбовете искрял хладен пламък.

Това бил Турин, бягащ от разрухата на Нарготронд; но Туор и Воронве не го заговорили и така „не узнали, че Нарготронд вече е паднал и че този мъж е Турин, син Хуринов, наричан още Черния меч. Тъй само за един-единствен миг през целия им живот се кръстосали пътищата на двамата сродници Турин и Туор“.

В новия разказ за Гондолин баща ми доведе Туор до високия проход в Пръстеновите планини, откъдето можел да плъзне поглед из равнината до Потайния град; и там, за жалост, спря и повече не продължи. По същия начин не постигна целта си в „Падането на Гондолин“; и не можем да видим нито Нарготронд, нито Гондолин през погледа му от късните години.

Другаде казах, че „след завършването на голямото «отклонение», наречено «Властелинът на пръстените», той, изглежда, пак се завърна

към Древните дни с желание да подхване отново далеч по-мащабните замисли, с които бе започнал много отдавна «Книга на изгубените легенди». Завършването на «Куента Силмарилион» си остана негова цел; но «великите предания», значително разработени от своята първоначална форма, *от които трябваше да се оформят последните глави*, така и не бяха завършени“. Тази забележка е вярна и за „великата легенда“ за *Децата на Хурин*; но в случая моят баща постигна много повече, макар че така и не успя да доведе по-значителна част от късния и силно разширен вариант до окончателен и завършен вид.

По същото време, когато пак се върна към „Балада за Леитиан“ и „Падането на Гондолин“, той започна отново работа над „Децата на Хурин“, но не от детството на Турин, а от последната част на историята, кулминацията на гибелната му съдба след унищожаването на Нарготронд. Това е текстът в настоящата книга от „Завръщането на Турин в Дор-ломин“ до смъртта му. Не мога да обясня защо баща ми избра да работи по такъв начин, вместо в обичайния си стил да започва пак отначало. Но в случая той остави купища по-сетнешни (но без дата) записки по историята от раждането на Турин до унищожаването на Нарготронд с множество разработки на старите варианти и разширения към неизвестни дотогава сюжети.

В по-голямата си част, ако не и изцяло, творбата спада към времето след издаването на „Властелинът на пръстените“. През онези години „Децата на Хурин“ стана за него доминиращата история от края на Древните дни и за дълго време ѝ посвети цялата си мисъл. Но откри, че е трудно да наложи твърда повествователна структура, докато разказът растеше по сложност и брой на участниците; и наистина, на един дълъг отрязък историята се свежда до кърпеж от несвързани чернови и нахвърляни сюжетни линии.

И все пак в последната си форма „Децата на Хурин“ е главното повествование за Средната земя след завършването на „Властелинът на пръстените“; животът и смъртта на Турин са описани с убедителна сила и непосредственост, каквито едва ли ще срещнем другаде сред народите на Средната земя. По тази причина след дълго проучване на ръкописите се захванах в тази книга да сглобя текст, предлагащ непрекъснат разказ от начало до край, без вмъкване на други елементи, които не са автентични по замисъл.

(2)

СЪСТАВЯНЕТО НА ТЕКСТА

В „Недовършени предания“, публикувани преди повече от четвърт век, представих частичен текст от дългия вариант на тази история, известна с елфическото название *Нарн и Хин Хурин*, „Разказ за Децата на Хурин“. Но това бе само един елемент в голяма книга с разнообразно съдържание и текстът бе твърде недовършен, което съвпаднаше с общия замисъл и същността на книгата — защото бях пропуснал множество съществени пасажки (един от тях извънредно дълъг), където текстът на *Нарн* и онзи от много по-краткия вариант в „Силмарилион“ почти си съвпадат или където реших, че не може да се предложи категоричен „дълъг“ текст.

Поради тези причини формата на *Нарн* в настоящата книга се различава в редица отношения от онази в „Недовършени предания“, като някои от причините се дължат на далеч по-задълбоченото проучване на огромния комплекс от ръкописи, което извърших след публикацията на онази книга. То ме отведе до различни изводи относно връзката и последователността на някои текстове, главно при извънредно неясния развой на легендата в периода „Турин между разбойниците“. По-долу следва описание и обяснение за съставянето на този нов текст от „Децата на Хурин“.

Важен елемент във всичко това е особеният статус на публикувания „Силмарилион“; защото както споменах в първата част на това Приложение, баща ми изостави „Куента Силмарилион“ в момента, до който бе стигнал, когато през 1937 година започна „Властелинът на пръстените“ (превръщането на Турин в разбойник след бягството му от Дориат). При оформянето на повествование за публикуваната творба аз използвах много от „Анали на Белерианд“, първоначално „Разказ за годините“, чиито следващи варианти нараснаха и се превърнаха в летописна повест, вървяща успоредно с ръкописите на „Силмарилион“ и стигаща до освобождаването на Хурин от Моргот след смъртта на Турин и Ниенор.

Затова първият откъс, който пропуснах във варианта на „Нарн и Хин Хурин“ за „Недовършени предания“ (отбелязан там с бележка 1), е описанието за престоя на младите Хурин и Хуор в Гондолин; сторих го просто защото историята е разказана в „Силмарилион“. Но баща ми всъщност бе написал два варианта: единият от тях беше специално предвиден за началото на *Нарн*, но се основаваше едва ли не изцяло върху откъс от „Анали на Белерианд“ и почти в цялото си протежение не се отклонява от него. В „Силмарилион“ използвах двата текста, но тук се придържах към варианта на *Нарн*.

Вторият откъс от *Нарн*, който пропуснах в „Недовършени предания“ (отбелязан там с бележка 2), е описанието на Битката на Неизброимите сълзи, направено по същата причина; и тук отново баща ми бе написал два варианта, един в „Анали“ и втори, много по-късен, но строго съобразен с предишния. Този втори разказ за великата битка пак беше специално предвиден като съставен елемент на *Нарн* (текстът е озаглавен *Нарн II*, т.е. втора част на *Нарн*) и от самото начало заявява: „Затуй сега ще разкажем само ония дела, що имат връзка със съдбините на Хадоровия род и децата на Хурин Непреклонни“. Преследвайки тази цел, баща ми запази от разказа в „Анали“ само описанието на „западната битка“ и унищожаването на Фингоновата армия; и чрез това опростяване и съкращаване на повествованието промени хода на битката, описан в „Анали“. Разбира се, в „Силмарилион“ аз следвах „Анали“, макар и с известни подробности, взети от варианта на *Нарн*; но в настоящата книга се придържах към текста, който баща ми смяташе подходящ за *Нарн* като цяло.

От „Турин в Дориат“ новият текст е значително променен спрямо онзи от „Недовършени предания“. Има редица ръкописи, много от тях в съвсем груба форма, свързани с едни и същи повествователни елементи в различна степен на развитие, и в подобен случай очевидно е възможно да се възприемат различни възгледи относно подхода към оригиналния материал. Стигнах до мисълта, че при съставянето на текста за „Недовършени предания“ съм си позволил по-голяма редакторска волност, отколкото е било необходимо. В настоящата книга преразгледах оригиналните ръкописи и възстанових текста, като на много (най-често незначителни) места върнах оригиналните думи, вмъкнах изречения или кратки откъси, които не трябваше да бъдат съкращавани, и направих нов избор между оригиналните текстове.

Що се отнася до структурата на повествованието през онзи период от живота на Турин след бягството му от Дориат до разбойническото леговище на Амон Руд, баща ми имаше замисъл за някои повествователни „елементи“: кралският съд срещу Турин; даровете на Тингол и Мелиан за Белег; жестокостта на разбойниците към Белег в отсъствието на Турин; срещите на Турин и Белег. Той разместваше тези „елементи“ един спрямо друг и вмъкваше откъси от диалози в различен контекст; но му беше трудно да ги съчетае в улегнал „сюжет“ — „да открие какво се е случило всъщност“. Но сега, след дълги допълнителни проучвания, ми се струва ясно, че баща ми е постигнал задоволителна структура и последователност за тази част от историята, преди да я изостави; и че онова силно съкратено повествование, което съставих за публикувания „Силмарилион“, съвпада със замисъла му — с едно изключение.

В „Недовършени предания“ има трети пропуск в повествованието — историята прекъсва, когато Белег, след като най-сетне е открил Турин сред разбойниците, не успява да го убеди да се завърне в Дориат, и продължава едва при срещата на разбойниците с Калпавите джуджета. За попълване на празнината тук отново се обърнах към „Силмарилион“, като отбелязах, че в историята следва сбогуването на Белег с Турин и завръщането му в Менегрот, „където получава меча Англахел от Тингол и *лембас* от Мелиан“. Но всъщност може да се докаже, че баща ми е отхвърлил това; защото „всъщност се е случило“ друго — Тингол е дал Англахел на Белег след съда срещу Турин, когато Белег за пръв път тръгнал да го търси. Затова и в настоящия текст даването на меча става в онзи момент и не се споменава за *лембас*. В по-късния епизод, когато Белег се завръща в Менегрот след намирането на Турин, естествено в новия текст не става дума за Англахел, а само за дара на Мелиан.

Тук е мястото да отбележа, че изключих от новия текст два пасажа, които бях включил в „Недовършени предания“, но изглеждат изкуствено вмъкнати в разказа: това са историята как Драконовият шлем попаднал у Хадор от Дор-ломин и произходът на Саерос. Между другото, след задълбоченото запознаване с ръкописите останах с впечатление, че баща ми е отхвърлил името Саерос и го е заменил с Оргол, което по „лингвистична случайност“ съвпада със

староанглийската дума *orgol, orgel* — „гордост“. Но вече ми се струва твърде късно за подобна замяна.

Главният пропуск на повествованието от „Недовършени предания“ е запълнен в новия текст от края на главата „За джуджето Мим“ през следващите глави „Земята на Лъка и Шлема“, „Смъртта на Белег“ и „Турин в Нарготронд“ до „Падането на Нарготронд“.

В тази част от „Сагата за Турин“ съществува сложна взаимовръзка между оригиналните ръкописи, историята, както е разказана в „Силмарилион“, откъслечните епизоди от приложенията в „Недовършени предания“ и новия текст в тази книга. Винаги съм предполагал, че баща ми е имал намерение подир време, след като създаде удовлетворителен вариант на „големия разказ“ за Турин, да извлече от него много по-кратка форма, така да се каже в стил „Силмарилион“. Но, разбира се, това не се случи; затова след повече от трийсет години аз се заех със странната задача да се опитам да имитирам онова, което той не е сторил — да напиша за „Силмарилион“ версия на най-късния вариант на историята, но като я извлека от смесения материал на „дългата версия“, тоест *Нарн*. Това е глава 21 от публикувания „Силмарилион“.

Така в настоящата книга текстът, запълващ дългата празнина от историята в „Недовършени предания“, е извлечен от същите оригинални материали, както и съответният пасаж в „Силмарилион“, но в двата случая те са използвани с различни цели, а при новия текст — и с по-добро разбиране на лабиринта от чернови и бележки, както и на тяхната последователност. Много от оригиналните ръкописи, което беше пропуснато или съкратено в „Силмарилион“, остава достъпно; но там, където нищо не можеше да се добави към варианта от „Силмарилион“ (както при разказа за смъртта на Белег, извлечен от „Анали на Белерианд“), този вариант просто се повтаря.

В крайна сметка, макар че трябваше тук и там при сглобяването на различни чернови да вмъквам свързващи елементи, в представения тук удължен текст няма нито един допълнително „измислен“ елемент, та дори и най-дребен. Все пак текстът е изкуствен и другояче не може да бъде — особено ако се има предвид, че огромният масив от ръкописи представлява едно непрестанно развитие на самата история. Черновите

със значение за формирането на непрекъснато повествование могат всъщност да спадат към по-ранен етап. Така например първичният текст на историята за идването на Туриновия отряд на хълма Амон Руд, намереното жилище там, животът им в него и краткотрайните успехи в Земята на Дор Куартол — всичко това е написано, преди да се появи и намек за Калпавите джуджета; колкото и да е странно, напълно оформено описание на жилището на Мим под върха се появява преди самия Мим.

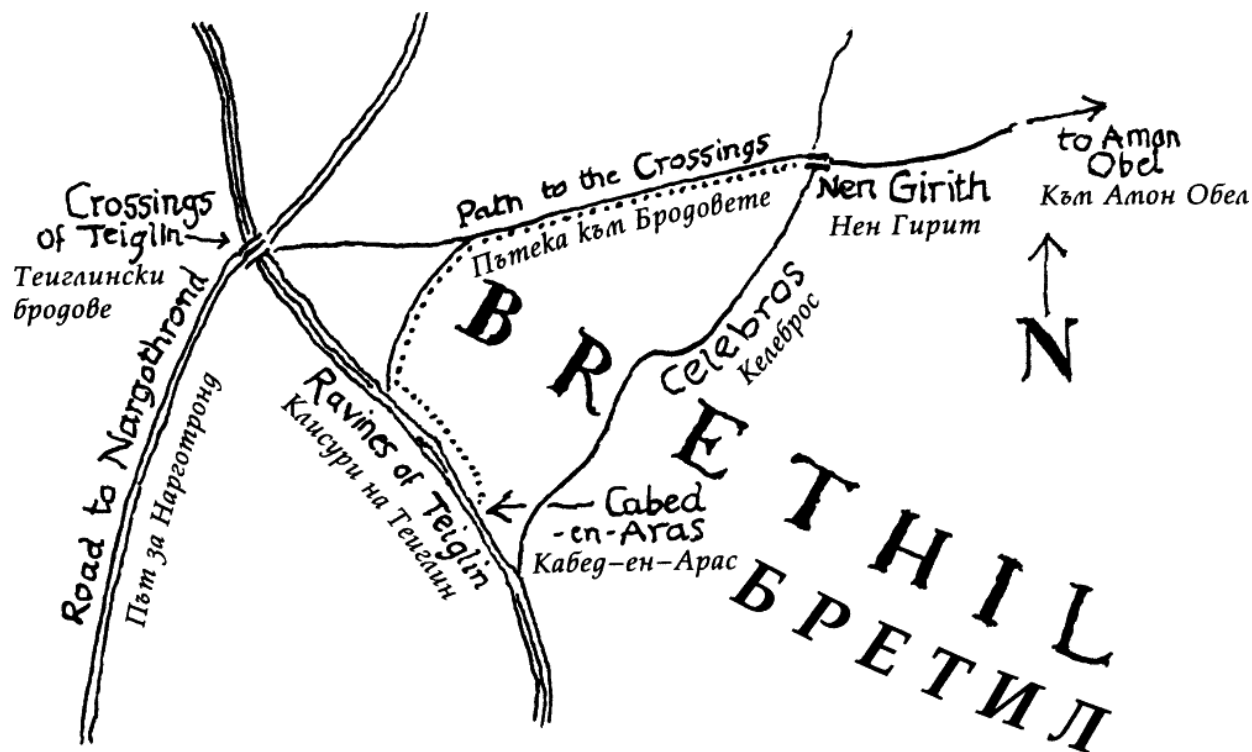
В останалата част на историята, след завръщането на Турин в Дор-ломин, която баща ми беше написал в завършен вид, има много малко разлики от текста в „Недовършени предания“. Но има две места в описанието на атаката срещу Глаурунг в Кабед-ен-Арас, където съм поправил оригиналните думи, и трябва да обясня защо.

Първата поправка е свързана с географията. Казано е, че когато в съдбовната вечер Турин и неговите спътници напуснали Нен Гирит, те не тръгнали право към дракона, легнал отвъд клисурата, а най-напред минали по пътеката за Бродовете; но „не след дълго завили на юг по друга тясна пътека“ и пресекли горите над реката към Кабед-ен-Арас. Според оригиналния текст, докато се приближавали, „на изток зад тях заблещукали първите звезди“.

Докато подготвях текста за „Недовършени предания“, не забелязах, че това не може да бъде вярно, защото те определено не се движат на запад, а на изток или югоизток, тъй като се отдалечават от Бродовете, и първите звезди трябва да са пред тях, а не зад тях. Когато обсъждах това във „Войната за Силмарилите“, аз приех предположението, че „другата тясна пътека“ отива първо на юг, а после отново завива на запад, за да стигне до Теиглин. Но сега това ми се струва неправдоподобно и неподкрепено от повествованието; далеч по-просто би било „зад тях“ да се замени с „пред тях“, както и сторих в новия текст.

Картата, която скицирах, за да илюстрирам в „Недовършени предания“ разположението на местността, всъщност не е добре ориентирана. От бащината ми карта на Белерианд, възпроизведена и в моята карта към „Силмарилион“, личи, че Амон Обел е почти право на изток от Теиглинските бродове („луната изгряла иззад Амон Обел“), а

Теиглин тече по клисурата на югоизток или юг-югоизток. Сега прерисувах картата и включих приблизителното местонахождение на Кабед-ен-Арас (в текста е казано, че „точно по пътя на Глаурунг, северно от мястото, където се вливал Келеброс, лежала една от тия клисури — далеч не най-дълбоката, ала по-тясна от всички други“).

Втората поправка засяга историята около убиването на Глаурунг при прекосяването на клисурата. Съществуват чернова и окончателен вариант. В черновата Турин и неговите спътници се изкачват по отсрещния бряг на пропастта, докато достигат под ръба; цяла нощ висят там и Турин „се борел с черни сънища, сред които с цялата си сила и воля се вкопчвал и стискал“. Когато денят приближава, Глаурунг се приготвя да прекоси клисурата „не право над тях, а малко на север“ и затова Турин е принуден да се спусне надолу до речното корито, а после пак да се изкатери по канарите към търбуха на дракона.

В окончателния вариант Турин и Хунтор са се изкатерили само донякъде по отсрещния бряг, когато Турин казва, че хабят силите си в изкачване, преди да знаят къде ще премине Глаурунг; „затуй спрели и

зачакали“. Не се казва, че са слезли надолу от това място и откъсът за дрямката на Турин „сред която с цялата си сила и воля се вкопчвал и стискал“ отново се появява от черновата. Но в преработената история няма необходимост от вкопчване; те са могли и със сигурност са слезли до дъното, за да изчакат там. Всъщност точно така и става — в окончателния текст от „Недовършени предания“ е казано, че те не били на пътя на Глаурунг и Турин „изтичал напред покрай реката, за да стигне под него“. За по-логично замених „не стояли точно на пътя на Глаурунг“ с „не се намирали точно на пътя на Глаурунг“ и „изтичал напред покрай реката“ с „изтичал напред покрай канарите“

Сами по себе си това са дреболии, но осветляват може би най-ярко изобразените сцени от легендите за Древните дни и едно от най-великите събития в тях.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.